

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE
ȘI SOCIAL-POLITICE DE PE LÎNGĂ
C. C. AL P. C. R.

ÎN
NUMELE
LIBERTĂȚII
ȘI
PRIETENIEI

Documente, extrase din presă și
amintiri despre participarea României
la eliberarea Ungariei de sub jugul fascist
(octombrie 1944—ianuarie 1945)

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
— SIBIU —
INVENTARIAT 1993

EDITURA MILITARĂ — 1970

Bibl. Instit. de Inv. superior Sibiu
INV. Nr. 5902 19 77

52 APR 1985

30 FEB 1980

CUPRINSUL

	Pag.
<i>Cuvînt introductiv</i>	7

I

TOTUL PENTRU FRONT, TOTUL PENTRU VICTORIE

1. Extras din apelul Comitetului Central al Partidului Comunist Român adresat muncitorilor, militarilor, țărănilor, intelectualilor	17
2. Extrase din broșura „Țăranii și războiul“, editată de „Uniunea patrioților“ în octombrie 1944	19
3. Moțiune adoptată la marea adunare populară din 8 octombrie 1944 pe stadionul A.N.E.F. din București, la care au participat peste 100 000 de muncitori, țărani, intelectuali	21
4. Extrase din articolul „Totul pentru continuarea războiului drept!“	22
5. Extras din moțiunea adoptată de cetățenii orașului Slătina și județului Olt pentru susținerea frontului	24
6. Articolul „Prima tonă de alimente dăruită de muncitorii din industria alimentară pentru răniți.“	24
7. Extrase din moțiunea adoptată de minerii din Schitu Golești la 4 decembrie 1944	26

8. Ordonanța emisă de prefectul județului Tutova cu măsuri menite să asigure producția agricolă pentru nevoile frontului	27
9. Extras din articolul „Războiul antihitlerist și țărănimea.”	29
10. Apel lansat de „Apărarea patriotică” (Comitetul județean Iași)	30
11. Apel lansat de „Apărarea patriotică” (Organizația Suceava)	31
12. Extras din apelul lansat de serviciul sanitar al „Apărării patriotice”	32
13. Extrase din apelul către țară al Consiliului Frontului național democrat din 1 ianuarie 1945	33

II

DE LA FRONTIERA ROMÂNNO-UNGARĂ PINĂ LA TISA

În zona Debrețin

14. Comunicat al Marelui stat major privind primele acțiuni ale trupelor române și sovietice în nord-estul Ungariei	37
15. Raport operativ al Diviziei 3 munte despre luptele pentru eliberarea orașului Debrețin	37
16. Caracterizare de luptă dată Batalionului 11 vânători munte, care a cooperat cu o unitate sovietică în luptele de la nord de Debrețin	39
17. Extras din Jurnalul de operații al Diviziei 2 munte pe luna octombrie 1944. Privește luptele de la nord-est de Debrețin	39
18. Ordin de zi al ministrului de război. Se citează Diviziile 2 și 3 munte pentru luptele din nord-vestul Transilvaniei, de la Debrețin și din munții Bükk	40
19. Ordinul de luptă dat de Corpul 33 armată sovietic Diviziei române „Tudor Vladimirescu” pentru atacul Debreținului	41

20. Raport al statului major al Corpului 33 armată sovietic cu privire la unele acțiuni ale Diviziei „Tudor Vladimi- rescu” în zona Debrețin	42
21. Comunicat despre eliberarea orașului Debrețin, publi- cat în „Scînteia” din 23 octombrie 1944	43
22. Ordinul Comandamentului suprem sovietic prin care Diviziei „Tudor Vladimirescu” i se atribuie denumirea „Debrețin.”	44
23. Raport operativ al Corpului de cavalerie român (Tre- cerea în subordonarea operativă a Grupării hipomeca- nizate general Pliev)	44
24. Raport operativ al Corpului de cavalerie român (Pri- mele lupte în Ungaria)	45
25. Raport operativ al Corpului de cavalerie român (Lupte la sud de Debrețin)	46
26. Raport operativ al Corpului de cavalerie român (Lupte la Debrețin)	47
27. Extras din darea de seamă a Corpului de cavalerie român asupra operațiilor din toamna anului 1944 (Lupte- le din Ungaria)	48

La nord-vest de Nyiregyháza

28. Comunicat special cu privire la depășirea frontierei româno-ungare de către Armata 4 română	52
29. Comunicat din 27 octombrie 1944 privind înaintarea viguroasă a trupelor române pe teritoriul Ungariei	53
30. Ordinul de operații al Armatei 4 române pentru con- tinuarea ofensivei pe teritoriul Ungariei și ajungerea pe Tisa	54
31. Ordinul de operații privind trecerea la urmărire a Corpu- lui 6 armată român, pentru ajungerea pe Tisa	55
32. Comunicat al Marelui stat major privind ajungerea trupelor române, în legătură cu cele sovietice, pe Tisa	57

33. Comunicat al Marelui stat major privind curățirea malului sudic al Tisei și interceptarea căii ferate Szolnok-Budapesta	58
34. Propunere de înaintare în grad, „post-mortem“, a sergentului Boeru Nicolae	58
35. Ordinul de operații al Armatei 4 române privind apărarea pe Tisa	60

Pe Tisa mijlocie

36. Ordinul de operații al Corpului 7 armată român cu privire la trecerea la vest de Tisa	62
37. Caracterizarea Diviziei 19 infanterie române de către comandamentul Diviziei 243 infanterie sovietice	64
38. Ordin de zi al ministrului de război prin care se citează Regimentul 96 infanterie pentru luptele eroice de la Mindszent	65
39. Ordin de zi prin care comandantul Armatei 1 române citează Regimentul 1 artilerie grea pentru acțiunile de la sud de Szolnok	66
40. Extras din repertoriul cu fapte de arme ale Diviziei 19 infanterie în luptele de la Alpár (23 și 24 octombrie 1944)	67
41. Caracterizare de luptă dată Diviziei 19 infanterie de comandamentul Diviziei 108 de gardă sovietice	68
42. Ordin de zi al Armatei 1 române prin care se citează Escadronul 6 pionieri și Batalionul 57 pionieri	69
43. Ordin de zi al ministrului de război prin care se citează marile unități ale Armatei 1 române	70

III

LA VEST DE TISA

Pentru eliberarea Budapestei

44. Extras din ordinul de luptă dat de Armata 7 de gardă sovietică la 29 octombrie 1944	75
---	----

45. Ordinul de luptă al Armatei 7 de gardă sovietice din 29 octombrie 1944. Începutul ofensivei spre Budapesta.	76
46. Raport operativ al Armatei 1 române din 30 octombrie 1944, privitor la luptele de la vest de Tisa, pe direcția Budapesta, și de la sud de Nyiregyháza	77
47. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 31 octombrie 1944	79
48. Extras din Jurnalul de operații al Corpului 7 armată român pe luna noiembrie 1944	79
49. Material pentru presă trimis Marelui stat major de un corespondent de război	81
50. Ordin de zi al comandantului Armatei 1 române. Se citează Compania 21 poduri riuri pentru modul în care a construit și a întreținut podul peste Tisa în sectorul Corpului 7 armată	83
51. Scrisoarea comandantului Armatei 7 de gardă sovietică trimisă comandantului Corpului 7 armată român	84
52. Scrisoarea ofițerului de legătură al Armatei 7 de gardă sovietice pe lângă Corpul 7 armată român	85
53. Scrisoarea comandantului Armatei 7 de gardă sovietică adresată comandantului Corpului 7 armată român. Apreciază modul în care au luptat unitățile corpului pînă la 9 noiembrie 1944	86
54. Comunicatul Marelui stat major despre luptele de la Tokaj și din zona Budapestei (18 noiembrie 1944)	86
55. Raportul Armatei 1 române despre lupta Corpurilor 4 și 7 armată de la trecerea Tisei pînă la 9 decembrie 1944	87
56. Extras din Jurnalul de operații al Regimentului 94 infanterie. Se referă la eroismul ostașilor regimentului în luptele pentru Budapesta	89
57. Comunicat al Marelui stat major referitor la acțiunile trupelor române la Budapesta și în masivul Bükk (6 decembrie 1944)	90

58. Ordinul de luptă al Armatei 7 de gardă sovietice din 20 decembrie 1944 (Corpul 7 armată român începe atacul decisiv pentru Budapesta)	91
59. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din 28 decembrie 1944	92
60. Proiect de comunicat special făcut de Armata 1 română la 1 ianuarie 1945	93
61. Scrisoarea adresată de comandantul Frontului 2 ucrainean comandantului Corpului 7 armată român cu prilejul Anului nou 1945	93
62. Ordin dat de comandantul Corpului 7 armată român în momentul începerii luptelor în interiorul Budapestei	94
63. Comunicatul Marelui stat major privind luptele din 11 ianuarie 1945	96
64. Ordin de luptă din 12 ianuarie 1945, prin care comandantul Grupării Budapesta stabilește Corpului 7 armată român să nimicească inamicul din fața sa și să cucerească centrul orașului	97
65. Raport operativ al Armatei 1 române din 12 ianuarie 1945	98
66. Ordinul comandantului Frontului 2 ucrainean privind deplasarea Corpului 7 armată român din zona Budapesta în Cehoslovacia	99
67. Ordinul de zi al comandantului Corpului 7 armată român prin care citează Regimentul 114 artilerie antitanc sovietic pentru modul în care a cooperat în luptă cu unitățile române	100
68. Notă despre luptele duse de Corpul 7 armată român pentru străpungerea apărării exterioare a Budapestei	102
69. Raportul adresat de comandantul Armatei 1 române către Marele stat major, prin care se propune citarea pe națiune a Corpului 7 armată	104
70. Ordin de zi prin care șeful Marelui stat major citează Corpul 7 armată pentru eroismul dovedit în luptele de la Budapesta	107

71. Ordin de zi prin care ministrul de război citează formațiunile sanitare ale Corpului 7 armată român pentru felul în care și-au îndeplinit misiunile pe timpul luptelor de la Budapesta	108
72. Ordin de zi prin care comandantul Regimentului de pontonieri citează un grup de ostași care au salvat de la distrugere parte din podul de vase întins peste Dunăre în zona Csepel	109
73. Extrase din Jurnalul de operații al Brigăzii de căi ferate din care rezultă unele din misiunile îndeplinite de brigadă pe perioada septembrie 1944-iulie 1945	110

In munții Bükk

74. Extras din ordinul de operații al Armatei 27 sovietice în baza căruia Corpul 4 armată român preia comanda Diviziilor 2 și 3 munte	115
75. Ordin de operații al Corpului 4 armată român pentru cucerirea masivului Bükk	116
76. Ordinul Corpului 4 armată român privind continuarea înaintării pentru interceptarea comunicației Miskolc-Eger	118
77. Raportul operativ al Corpului 4 armată român din ziua de 12 decembrie 1944	120
78. Ordinul Corpului 4 armată român privind continuarea atacului în munții Bükk	121
79. Radiogramă prin care Corpul 4 armată român raportează despre cucerirea masivului Bükk	122
80. Radiogramă prin care Corpul 4 armată român raportează despre intrarea în văile Szilvás și Váradi . . .	123
81. Telegramă prin care Armata 1 română raportează despre cucerirea munților Bükk și pregătirea pentru depășirea văii Szilvás	124
82. Comunicatul Marelui stat major cu privire la depășirea văii Szilvás	125

83. Ordin de operații al Corpului 4 armată român pentru continuarea înaintării la vest de valea Szilvás . . .	126
84. Comunicatul Marelui stat major despre operațiile din ziua de 22 decembrie 1944 în Cehoslovacia și Ungaria .	128
85. Telegramă prin care Corpul 4 armată român raportează despre urmărirea inamicului la vest de valea Szilvás .	128
86. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 30 decembrie 1944	130
87. Telegramă prin care Corpul 4 armată român raportează că a ajuns pe riul Ipoly	130
88. Ordin de zi prin care Armata 1 română citează marile unități ale Corpului 4 armată cu ocazia cuceririi munților Bükk	132
89. Propunere făcută de Batalionul 10 vânători munte privind avansarea și decorarea, „post-mortem“, a sergentului-major Ion Sima pentru fapte de arme . . .	133
90. Extras din darea de seamă referitoare la acțiunile Corpului 4 armată român pentru cucerirea masivului Bükk	134
91. Ordinul Corpului 49 armată sovietic către Divizia „Tudor Vladimirescu-Debrețin“ pentru atacul pe direcția Mátraszele-Salgótarján	147
92. Ordinul dat Diviziei „Tudor Vladimirescu-Debrețin“ pentru cucerirea aliniamentului Bedevölgy-cota 302 .	148

Pe valea Hernádului

93. Ordinul Armatei 4 române privitor la forțarea Tisei .	149
94. Ordinul Corpului 6 armată român cu privire la trecerea Tisei, în capul de pod nord-vest Tiszaölk, a diviziilor sale	150
95. Ordinul Corpului 2 armată român cu privire la apărarea malului stîng al Tisei	152
96. Extras din Jurnalul de operații al Diviziei 11 infanterie cu privire la acțiunile din ziua de 13 noiembrie 1944 .	153

97. Ordin de zi prin care sînt citați ostașii din Bateria 11 artilerie antitanc pentru distrugerea a 3 tancuri germane, în luptele din capul de pod de la Csobáj . . .	155
98. Ordinul de operații al Armatei 4 române cu privire la extinderea capului de pod de la Tiszalök . . .	156
99. Ordin de zi prin care ministrul de război citează pe soldații Eftimie Croitoru și Gheorghe Stan, din Compania 18 poduri, pentru eroismul de care au dat dovadă .	157
100. Ordin de operații al Armatei 4 române referitor la forțarea Tisei de către Divizia 18 infanterie în zona Vencsellö . . .	158
101. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 20 noiembrie 1944 . . .	159
102. Raportul operativ al Armatei 4 române din 20 noiembrie 1944, referitor la acțiunile din capul de pod de la Vencsellö . . .	160
103. Ordinul de operații al Armatei 4 române privitor la schimbarea efortului ofensiv la aripa stîngă, la vest de Taktaszáda . . .	161
104. Ordin de zi prin care Corpul 6 armată român citează Divizia 21 infanterie pentru viteza cu care s-a deplasat în vederea bătăliei din 23 noiembrie 1944 . . .	164
105. Raport al comandantului Corpului 6 armată român prin care se anunță ocuparea masivului Tokaj . . .	164
106. Ordin de zi prin care comandantul Corpului 6 armată român felicită Divizia 11 infanterie pentru ocuparea masivului Tokaj . . .	165
107. Comunicatul Marelui stat major asupra cuceririi orașului și înălțimii Tokaj (23 noiembrie 1944) . . .	166
108. Ordin de zi prin care ministrul de război citează Divizia 11 infanterie pentru cucerirea regiunii Tokaj . . .	166
109. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor de la nord-vest Tokaj (24 noiembrie 1944) . . .	167
110. Ordin de operații prin care Armata 4 română schimbă efortul ofensiv pe creasta imediat est de riul Hernád .	168

111. Ordin de operații al Armatei 4 române privind acțiunile de luptă dintre Tisa și Bodrog	170
112. Raport operativ al Armatei 4 române referitor la acțiunile de luptă dintre Tisa și Bodrog și la pregătirile pentru ofensiva de la est de Hernád	171
113. Ordin de operații prin care Armata 4 română cere Corpului 2 armată să grăbească ajungerea pe râul Bodrog și forțarea cursului de apă	173
114. Comunicatul Marelui stat major cu privire la ajungerea Corpului 2 armată pe Bodrog (28 noiembrie 1944) . . .	174
115. Telegrama prin care Grupul de armate și Armata 4 română felicită Divizia 8 cavalerie pentru ajungerea pe Bodrog	174
116. Raport operativ al Armatei 4 române prin care se anunță lichidarea capetelor de pod din zona Sárospatak . . .	175
117. Ordin de operații al Armatei 4 române pentru schimbarea efortului ofensiv la vest de Hernád	176
118. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 7 decembrie 1944	178
119. Ordinul de operații al Armatei 4 române pentru continuarea ofensivei la vest de valea Hernádului	178
120. Ordin de operații prin care Armata 4 română indică trupelor sale să continue ofensiva la vest de valea Hernádului	180
121. Telegramă prin care Corpul 6 armată român raportează despre cucerirea localității Halmaj și evidențiază unitățile care s-au distins în luptă	181
122. Comunicatul Marelui stat major privitor la ruperea rezistențelor inamice de pe valea Hernádului (14 decembrie 1944)	182
123. Ordin de zi prin care Corpul 6 armată român citează Regimentul 30 dorobanți pentru succesele obținute în luptele de la Halmaj	183
124. Ordin de zi prin care Corpul 6 armată român citează o grupă de ostași din Regimentul 30 dorobanți care s-au distins în lupta pentru lichidarea unei rezistențe inamice . . .	184

125. Ordin de operații dat de Armata 4 română privind trecerea la urmărirea generală a inamicului pe ambele părți ale riului Hernád	186
126. Ordin de zi al Corpului 6 armată român prin care citează Divizia 6 infanterie pentru viteza cu care s-a regrupat la vest de Hernád	187
127. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 15 decembrie 1944	188
128. Ordin de zi prin care comandantul Corpului 6 armată român citează pentru acte de curaj pe generalul Gheorghe Marinescu, comandantul Diviziei 6 infanterie . . .	189
129. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 17 decembrie 1944 privind străbaterea masivelor Bükk și Hegyálja	189
130. Raport informativ al Corpului 6 armată român din 17 decembrie 1944 privitor la situația din zona Hidasnémeti	190
131. Ordin de zi prin care Armata 4 română citează detașamentul de sub comanda maiorului Dumitru Nițescu pentru ocuparea podului din zona Hidasnémeti . .	192
132. Telegramă prin care Divizia 11 infanterie raportează că în timpul ofensivei din 18 decembrie 1944 a trecut pe teritoriul Cehoslovaciei	193
133. Telegramă prin care Armata 4 română raportează că trupele sale continuă înaintarea pe teritoriul Cehoslovaciei	194
134. Comunicatul Marelui stat major asupra operațiilor din ziua de 18 decembrie 1944	196
135. Raportul Armatei 4 române din 22 decembrie 1944 către Marele stat major, în care se arată că generalul Jmacenko a felicitat unități române pentru succesul obținut în bătălia de pe Hernád	196
136. Ordin de zi prin care sergentul-major Gheorghe I. Lădaru, din Regimentul 30 dorobanți, este citat pe Armata 4 română pentru faptele de arme săvârșite	197

137. Ordin de zi prin care comandantul Corpului 6 armată român citează Batalionul 11 transmisiuni	199
138. Extras din darea de seamă a Corpului 2 armată român privind operațiile desfășurate în perioada 26 octombrie-18 decembrie 1944	200
139. Extras din darea de seamă asupra operațiilor duse de Corpul 6 armată român de la 25 octombrie la 31 decembrie 1944	205
140. Raport despre activitatea de luptă a Corpului aerian român în ziua de 22 decembrie 1944	209
141. Scrisoare de mulțumire trimisă de generalul-locotenent de aviație Seleznov, șeful de stat major al forțelor aeriene ale Frontului 2 ucrainean, generalului Emanoil Ionescu, comandantul Corpului aerian român	211
142. Raport despre activitatea de luptă a Corpului aerian român în ziua de 13 ianuarie 1945	212
143. Ordin de zi al ministrului de război prin care se citează pe armată Corpul aerian român	214
144. Dare de seamă a Corpului aerian român despre acțiunile aeronauticii pe frontul din Ungaria	215

IV

EFORTUL GENERAL

145. Extras din sinteza întocmită de Armata 1 română privind contribuția sa la războiul antihitlerist (Partea referitoare la luptele din Ungaria)	221
146. Extras din sinteza întocmită de Armata 4 română privind contribuția sa la războiul antihitlerist (Partea referitoare la luptele din Ungaria)	229
147. Extras din sinteza întocmită de Marele stat major privind contribuția militară a României în războiul antihitlerist (Partea referitoare la luptele din Ungaria)	233

V

AMINTIRI

În focarul luptelor de la Debrețin, de colonel în rezervă Aurelian Lupescu	245
Traversînd prin luptă pămîntul Ungariei, de general-colonel în rezervă Mircea Haupt	261
Corpul de cavalerie român în operația Debrețin, de locotenent-colonel în rezervă Ștefan Panaitescu Bogdan	271
Armata 4 română pe timpul luptelor dintre granița româno-ungară și Tisa superioară, de colonel în rezervă Andrei Miclescu	281
Operațiile militare desfășurate de unitățile române pe Tisa mijlocie, de general-locotenent în rezervă Dumitru Popescu	299
La sud de Szolnok, de general-maior în rezervă Alexandru Dobriceanu	309
80 de zile în luptele pentru eliberarea Budapestei, de colonel în rezervă Constantin Bălănescu	314
Corpul 4 armată român în luptele din masivul Bükk, de locotenent-colonel în rezervă Nerone Lupașcu	330
Corpul 6 armată român în luptele de pe Tisa, Bodrog și Hernád, de colonel în rezervă Constantin Șerbu	338
Corpul 2 armată român în luptele pentru eliberarea Ungariei, de colonel în rezervă Ion (Oană) Rădulescu	348
Momente din luptele purtate în zonele Csobáj, Tiszatardos, Emöd, Tokaj și pe valea Hernádului	359
Luptele din zona Csobáj, Tiszatardos, de general-locotenent în rezervă Edgar Rădulescu	359
Luptele pentru eliberarea orașului Tokaj, de general-maior în rezervă Ion C. Dimitriu	362
Pe valea Hernádului, de general-maior în rezervă Totu Elefterie	364
Corpul aerian român în sprijinul trupelor terestre sovietice și române, în luptele din Ungaria, de colonel de aviație în rezervă Alexandru Gh. Zaharescu	369

Acțiunile desfășurate de pionierii și pontonierii din Armata 4 română pe teritoriul Ungariei, de colonel în rezervă Nicolae Capolide	378
Sprijinul dat trupelor operative de către spatele Armatei 4 române în timpul operațiilor de pe teritoriul Ungariei, de general-maior în rezervă Horia Munteanu	389

VI

RELATII PRIETENEȘTI

Tabel numeric de scrisori de mulțumire și declarații primite de unitățile Armatei 1 române din partea populației și autorităților maghiare	397
Scrisoare de mulțumire a autorităților din comuna Abony către o unitate a armatei române care a staționat în acea localitate	400
Scrisoare de mulțumire a autorităților din orașul Túrkeve pentru sprijinul dat de unitățile armatei române în restabilirea serviciilor administrative	401
Scrisoare prin care administrația spitalului civil din Nagykáta cere sprijin material pentru îngrijirea bolnavilor	402
Raport prin care Armata 1 română comunică Marelui stat major unele măsuri luate pentru satisfacerea cererii administrației spitalului din Nagykáta	403
Scrisoare de mulțumire a personalului didactic și a elevilor din Túrkeve adresată comandantului Corpului aerian român, cu ocazia redeschiderii gimnaziului	404
Adeverință prin care consiliul comunal Vatta arată că o unitate română a hrănit 45 de familii sărace	404
Adeverință emisă de primăria comunei Szilvássvár adăvînd ajutorul acordat de trupele române populației	405
Scrisoarea corpului didactic al liceului din Miskolc, prin care se angajează să aibă grijă de mormîntul adjutantului aviator Vasile Scripcaru	405
Adeverință prin care autoritățile comunei Tiszaszöllös remarcă buna comportare a militarilor Regimentului 11 infanterie	407
Tabel cu indicativele marilor unități române	409

